

Történelmi pillanatkép

Rovatvezető: Fejér László, címzetes egyetemi docens, a Magyar Hidrológiai Társaság tiszteleti tagja, az MHT Vízügyi történelmi bizottság elnöke.

Dégen Imre és a bajai Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikum (alapítás és a kezdet)

Albert Gábor^{1,2}

¹ történész, Nemzeti Községi Egység Egyetemi Levéltár és Ludovika Gyűjtemény (e-mail: albert.gabor@uni-nke.hu);

² tudományos főmunkatárs, Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Kar (e-mail: albert.gabor@szte.hu)

DOI:10.59258/hk.19237

Kivonat

Az Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetője, Dégen Imre kulcsszerepet játszott a bajai Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikum 1962. évi alapításában. Az intézmény működtetésének beindítását az OVF szakemberei, különösen Kertai Ede főosztályvezető, Wisnovszky Iván főmérnök, Varga József személyzeti osztályvezető, továbbá Kiss György bajai vízügyi igazgató segítették. Írásunk egykori könyvtári szakmunkák, továbbá jubileumi évkönyvek vonatkozó részeit felhasználva rekonstruálja a fiatal intézmény alapításával és a működés belső mechanizmusainak kiépítésével kapcsolatos döntéseket. Kutatásunk újabb levéltári források bevonásával, így a Nemzeti Községi Egység Egyetem Vízstudományi Karán őrzött egyetemi/kari dokumentumokkal, valamint a Környezetvédelmi és Vízügyi Levéltár vonatkozó iratsomóival egészül ki. Korabeli szemtanúk visszaemlékezései segítik a téma újabb adatfeltárását, komplex történelmi feldolgozását. Így az eddigi értékes szakmunkák újabb tényekkel egészülnek ki.

Kulcsszavak

Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikum, műszaki-vízügyi középkaderképzés, szaktechnikus-képzés.

Imre Dégen and the Higher Water Management Technical School in Baja (founding and the beginning)

Abstract

Imre Dégen, the head of the National Water Directorate, played a key role in the establishment of the Higher Water Management Technical School in Baja in 1962. The launch of the institution's operation was supported by experts from the Directorate, particularly Ede Kertai, head of department, Iván Wisnovszky, chief engineer, József Varga, head of the personnel department, and György Kiss, the water management director of Baja. Using former bibliographic works and relevant sections from anniversary yearbooks, our paper reconstructs the decisions related to the establishment of the young institution and the development of its internal operational mechanisms. Our research is further enriched by new archival sources, including university/faculty documents held at the Ludovica University of Public Service's Faculty of Water Sciences and relevant file collections from the Environmental and Water Management Archives. The recollections of contemporary eyewitnesses assist in further data collection and provide a comprehensive historical analysis of the topic. Thus, new facts complemented the valuable professional works.

Keywords

Higher Water Management Technical School, middle-level cadre training, specialized technician training.

ELŐJÁRÓ GONDOLATOK

A Dégen Imre nevével fémjelzett történelmi periódusra az idősebb mérnök generáció hőskörként tekint vissza. Vízgazdálkodási politikájával összefüggésben az árvíz-és belvízvédelem megszervezésében játszott szerepét, a vízügyi szolgálat megszervezését, az ipari és lakossági ivóvízhálózat kiépítését, a társulati mozgalom újjászervezését, a modern vízépítőipar megteremtését hangsúlyozzák. Erdemei között Fejér László a vízügyi szakemberképzés magasabb szintre emelésében játszott szerepét is kiemeli, míg Ijjas István professzor a külön vízgazdálkodási szak-és tudományterület kidolgozását említi (*Fejér 2019, Ijjas 2019*). Mindkét terület a vízügyi szakoktatáshoz kapcsolódik. Dégen Imre az 1960-as évek elején a bajai felsőfokú vízügyi szakképzés beindításában, az 1960-as évek végétől pedig címzetes egyetemi tanárként a Budapesti Műszaki Egyetem oktatásában is részt vett. Mindkét tevékenysége a víz-

ügyi felsőoktatáshoz kapcsolódott. Ambicionálta a műszaki doktori cím megszerzését is, de ezt a tervét nem tudta megvalósítani. Fejér László 2020-as írása nyomán Mosonyi Emil visszaemlékezésére hagyatkozhatunk: Dégen Imre nem vált tudóssá (*Fejér 2020*). A személyiség történelmi szerepének megragadása nehéz feladat, finom elemzést és meggyőző helykijelölést igényel (*Pritz 2016*). Írásunkban igyekszünk objektív képet adni Dégen Imrének a vízügyi káderutánpótlás érdekében kifejtett erőfeszítéseiről és munkatársainak a bajai felsőfokú vízügyi szakképzés beindításában játszott szerepéről.

AZ 1961. ÉVI III. TÖRVÉNY ÉS A FELSŐFOKÚ TECHNIKUMOK

Az 1961. évi III. törvény a középfokú technikumok egy részének átszervezésével létrehozta a felsőfokú technikumok intézményrendszerét. A felsőfokú technikumok a leendő szaktechnikusok képzésére jöttek létre, tanszéki

rendszerrel működtek, államvizsgával zárultak és felsőfokú intézménynek számítottak. A végzett szaktechnikusok kellő elméleti és gyakorlati tudással felvértezve mint vezető közép-káderek a TSZ-ek, állami gazdaságok számára igen keresettek voltak. Magyarországon a felsőfokú technikum új intézménytípusból az 1960-as évek első felében 46 létesült (Czédli 1964a). Ezek egy része az 1970-es évek elején főiskolai rangra emelkedett. A felsőfokú technikumok ágazati szakosodása ismert: Hódmezővásárhely például állattenyésztésre, Orosháza takarmánygazdálkodásra, Kecskemét kertészetre, Baja pedig vízgazdálkodásra szakosodott. A bajai Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikum létrehozása beleillett tehát az 1961-es nagy oktatásszervezési reformfolyamatba (Szlávik 2022). A Magyar Forradalmi és Munkás-Paraszt Kormány az 1961. évi III. törvény alapján az Országos Vízügyi Hivatal jogelődje, az Országos Vízügyi Főigazgatóság (továbbiakban OVF) kezdeményezésére a 12/1962. (V.5.) sz. rendeletével létrehozta a Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikumot (Pump 1964). Feladatát Vukovány Attila, az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság (továbbiakban ADUVIZIG) főmérnöke 1963-ban így határozta meg: „A Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikum feladata, hogy a vízgazdálkodás,

valamint a mezőgazdaság és ipar számára korszerű elméleti és gyakorlati felkészültségű felsőfokú ismerettel rendelkező szakembereket képezzen és neveljen, akik a vízgazdálkodás valamennyi szakágazatában előforduló tervezési, építési, üzemeltetési munkák, valamint a vízügyi igazgatás területén egyaránt képesek önálló munkakör betöltésére. Ennek megfelelően szakmai gyakorlatukat és rátermettségüket figyelembe véve általában olyan beosztásba helyezhetők, amelyeket ma a műszaki tisztek töltenek be a vízügyi szervezetekben.” (Vukovány 1963). Dégen Imre érdeme, hogy az 1961-es nagy oktatásszervezési reformot a vízügyi közép-kádereképzés megújításának szolgálatába tudta állítani, az oktatási reformnak köszönhetően egy önálló felsőfokú vízgazdálkodási technikum létrehozására, Baján való elhelyezésére és a szakmai felügyeleti jogok gyakorlására nyílt lehetősége. Ahogyan Wisnovszky Iván egy 1969-es írásában fogalmazott: „A vízügyi szakoktatás a vízgazdálkodás fejlesztésének egyik pillére. Ez a felismerés vezette a vízügyi szervezet vezetőit az 1960-as évek elején a szakmai képzés új rendjének kialakítására. Alkalmat adott a rendezésre az akkori oktatási reform, főként az ennek keretében kialakított szakközépiskolai és felsőfokú technikumi képzés.” (Wisnovszky 1969).

1. kép. Dégen Imre és Kiss György vízügyi igazgató (Dr. Halász Lászlóné dr. Kiss Judit családi fotógyűjteménye.)

Photo 1. Imre Dégen and György Kiss, water management director (Family photo collection of Dr. Lászlóné Halász dr. Judit Kiss).

DÉGEN IMRE ÉS A VÍZÜGYI KÖZÉPKÁDERKÉPZÉS KONCEPCIÓJA

Dégen Imre a felsőfokú vízügyi technikum létrehozásával és a hazai közép-kádereképzés fejlesztésével kapcsolatos elképzeléseit a Vízügyi Kollégium 1961. június 22-i ülésén, valamint az OVF 1962. június 19-i főosztályvezetői értekezleti ülésén fejtette ki, melyről a Környezetvédelmi és

Vízügyi Levéltárban (továbbiakban KVL) őrzött jegyzőkönyvek tanúskodnak.

Az 1950-es évek technológiai változásai és a műszaki területen megjelenő gépesítés magasabb képzettségű műszaki-vízügyi közép-káderek foglalkoztatását igényelte. „A vízgazdálkodás népgazdasági jelentőségének és feladatainak növekedése, az e területen is végbemenő gyorsütemű

műszaki haladás, továbbá a KPM felügyelete alatt működő híd és vízműépítő technikumokban folyó vízszakos képzés fokozatos megszüntetése szintén a mostani rendszerű technikai képzés átszervezését vetik fel: olyan irányú átszervezést, amely a vízmesterek képzését középiskolai, az irányító középiskolák – technikusok – képzését pedig felsőfokon oldja meg.” – olvashatjuk Varga József személyzeti osztályvezető és Kertai Ede főosztályvezető közösen jegyzett, az OVF Kollégiumához írt 1961. június 12-i előterjesztésében (Varga és Kertai 1961).

Dégen Imre a technikusképzés területén nemzetközi kitekintéssel rendelkezett. Különösen az NDK-ban folyó technikusképzést ismerte, ahol *„felsőfokú technikumok képezik a megfelelő szakkádereket.”* Bizonyára ismerte a hazai felsőfokú mezőgazdasági technikumok tananyagát is, ugyanis az általános építőipari technikumhoz hasonlóan a felsőfokú mezőgazdasági technikumban sem látta biztosítottak a vízügyi szakoktatást. A Vízügyi Kollégium 1961. június 22-i ülésén ezzel kapcsolatban is kifejtette álláspontját: *„A felsőfokú vízügyi szakoktatást nem lehet az általános építőipari technikumban biztosítani, sem a mezőgazdasági felsőfokú technikumban”* (Vízügyi Kollégium 1961).

Dégen Imre a vízügyi szervezet vezető munkatársaival a műszaki-vízügyi középiskolák képzés megújítását a szak- és középiskolai és a vizes szakirányú felsőfokú technikai képzés együttes megszervezésével képzelte el.

A vízügyi szakmában a klasszikus vízmesterképzésnek igen jó híre volt még az 1950-es, 1960-as években is, de a ma élő idősebb mérnök generáció is nosztalgiaiával tekint vissza az egykori vízmesterekre. A vízmesterek (kezdetben rétmesterek) – akiket 1879 és 1914 között Kassán, az első világháborút követően Budapesten, majd 1939 és 1945 között ismét Kassán képeztek, – az egykori kultúr- és mérnökök munkájának segítőként jól ismerték a vízépítés fortélyait (Dóka 1980, Tanai 2020). Kassán, majd a két háború között a Budapesten működő vízmesteriskolában kiváló mérnök tanárok oktattak. A 20. század elején az intézmény igazgatója a későbbi műegyetemi professzor és rektor, Rohringer Sándor volt, az 1930-as években a budapesti tanfolyamon pedig a kiváló hidrológus, Lászlóffy Woldemar is tanított. Beszédesebb nevek ezek! És ne feledjük, Dégen Imre egyik vízügyi igazgatója harminc éven keresztül a „csupán” vízmesteri képesítéssel rendelkező Vezse Sándor volt. A vízmestereket alapfokon képezték. Dégen Imre fülében nem „a múltat végképp eltörölni” szocialista szólam csengett, hanem az az elképzelés, hogy miként lehet a vízmesterképzés hagyományait átmenteni, a vízmesterek „fortélyait” a fiatal generációval megismertetni, a vízmesterképzést az ötvenes évek politikai lözöngjaitól megszabadítani és azt magasabb szintre (középfokra) emelni.

Az új vízügyi szakközépiskolák céljait Kertai Ede 1962-ben összegezte. A vízügyi szakközépiskola két célt szolgált: egyrészt műszaki középiskolaként, másrészt a továbbtanulók számára bázisintézményként működött. A végzett szakközépiskolások kisebb építések munkavezetőiként, nagyobb építések művezetőiként dolgozhatnak, de segédszerkesztőként és rajzolóként a tervezésekben is részt vehetnek. A szakközépiskola továbbá a felsőbb oktatás, így a felsőfokú technikai vagy a

műegyetemi továbbtanuláshoz bázisintézményként szolgált (Kertai 1962a).

A Vízügyi Kollégiumban a tantárgyfelosztás vitája során felmerült az a kérdés is, hogy a bajai felsőfokú vízügyi technikum – mai szóhasználattal élve – híd- és vízépítésként szolgáljon-e a műegyetemi továbbtanuláshoz. Mindez ugyanis az alaptárgyak nagyságrendjét is nagy mértékben befolyásolta volna.

Dégen Imre a műegyetemi továbbtanulással kapcsolatban sarkosan csak annyit jegyzett meg, hogy *„ne legyen előiskolája ez a technikum az egyetemnek”* (Vízügyi Kollégium 1961). *„A Felsőfokú Technikumnak nem tudományos intézetnek kell lennie. Mindenképpen egy gyakorlati műszaki, nem pedig tudományos üzemi bázisra van szükségünk.”* – erősítette meg véleményét az OVF Főosztályvezetői értekezletén (OVF 1962/b).

Ezért a tananyagelosztásnál Dégen Imre a gyakorlati tárgyak és a gyakorlati oktatás óraszám-növelését hangsúlyozta, különösen a geodézia stúdiumát, *„mely rendkívül jelentős és a teodolit, a szintezőműszerek kezelése nem könnyű”* (OVF 1962/b).

A geodézia fontosságát, alapozó jellegét a jelenlévők közül mások is indokoltak tartották. A tananyagtervezetben a tárgy óraszámát Stelczer Károly és Szászhegyi Pál is kevesellte (OVF 1962/b). A geodézia tantárgy fontosságát erősítette meg Czédli György, a Felsőfokú Vizgazdálkodási Technikum igazgatója is, aki 1964-ben, az intézmény első tapasztalatait összegző írásában a II. éves hallgatók tanulmányi nehézségeiről az alábbiakat jegyezte fel: *„Nagyobb igyekezetüket az is jelzi, hogy nehezebb tanulmányi feladatot zártak le, mint az I. évesek, mert geodéziából szigorlatot kellett tenniük. A három féléven át tanult, szerteágazó és sok átfogó és konkrét ismeretet kívánó szigorlat igen alapos felkészülést kíván.”* (Czédli 1964a). A tárgyat egyébként 1964-től 1974 novemberéig a polgári gondolkodású dr. Babós Károly oktatta, aki kissé kimért, szigorú tanárként él a régi diákok emlékezetében (Simó Domokos 2024. szóbeli közlése, dr. Nagy Sándor 2025. szóbeli közlése). Pályáját 1974. november 6-án autóbalesetben tragikus hirtelenséggel bekövetkezett halála törte meg.

A bajai képzés tananyagában a vízgazdálkodás és víz-készlet-gazdálkodás megjelenése sem lehetett véletlen. Dégen Imre a felsőoktatásban ugyanis következetesen szorgalmazta a vízügyi közgazdasági szemlélet megalapozását.

Nem feledjük: a visszaemlékező Ijjas István Dégen Imre legfőbb érdeméül a külön vízgazdálkodási szak- és tudományterület kidolgozását hangsúlyozza. Az 1960-as évek végén az ő kezdeményezésére indult el Magyarországon a vízmérnöki alapképzésben és a szakmérnökképzésben a vízgazdálkodás tárgykör oktatása (Ijjas 2019). A Budapesti Műszaki Egyetemen ő hozta létre a Hidroökonómiai és Vízkészletgazdálkodási Tanszéki Csoportot is, melynek létrehozásával, ahogyan egyetemi jegyzeteivel, szakkönyveivel is a vízügyi közgazdasági szemléletet akarta megalapozni. Láthatóan ez a kérdés már az 1960-as évek elején a Felsőfokú Vizgazdálkodási Technikum tantárgyfelosztásánál is foglalkoztatta a hazai vízgazdálkodás első emberét.

2. kép. Hidrogeodéziai mérés a Sugovica partján. Dr. Babós Károly a hallgatókkal (1960-as évek vége). (Ifj. Babós Károly Gáspár családi fotógyűjteménye.).

Photo 2. Hydro-geodetic measurement on the banks of the Sugovica. Dr. Károly Babós with students (late 1960s) (Family photo collection of Gáspár Károly Babós Jr.).

A felsőfokú technikum tananyagtervezet-elosztását Dégen Imre egyébként jónak tartotta. A vízépítési igényeket szerinte figyelembe kell venni, de nem tartotta szükségesnek, hogy az a tárgy címében is megjelenjen, mivel általános építéstant tanulnak majd a diákok. Az államigazgatás óraszámának növelésére pedig nem látott esélyt.

Az OVF Főosztályvezetői értekezletén Dégen Imre a politikai gazdaságtan óraszámcsökkentését és az orosz nyelv elhagyását is javasolta. Mivel az orosz nyelv az általános és középiskolákban kötelező tantárgy, „ha valaki tovább akarja folytatni orosz nyelvtudását, arra megvan a lehetőségek a különböző nyelvtanfolyamokon. A Felsőfokú Technikumban szerintem teljesen felesleges az orosz nyelv tanulása, annál is inkább, mivel a szaktárgyakra egyébként sem tudunk kellő időt fordítani” (OVF 1962b). Az idősebb mérnökgeneráció gyakran hangoztatja, hogy Dégen Imre a szakmát képviselte a párton belül. Az orosz nyelvtanulás elhagyásával kapcsolatos véleményét olvasva, nincs kétségünk ennek helytállóságáról.

Persze a Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikum tantervét az 1962-1963-as induló tanévhez képest a későbbiekben átdolgozták, bővítették, finomították. Az előadások rováására a gyakorlatok száma tovább nőtt, a vízellátási és csatornázási szakos hallgatók vízkémiát és vízbőlológiát is tanultak, a vízjogi és igazgatási ismeretek és a vezetési ismeretek pedig később új tárgyként kerültek be a tantervbe (Czédli és Kubatov 1970).

A BAJAI HELYSZÍN

Az OVF Vízügyi Kollégiuma 1961. június 22-i ülésére készült előterjesztés foglalkozott a felsőfokú vízgazdálkodási technikum leendő helyszínével is.

A Varga-Kertai-féle előterjesztésben a két iskola együttes elhelyezésének lehetséges helyszíneként még Szolnok, Szeged és Győr városok szerepeltek. Az OVF 1962. június 22-i főosztályvezetői értekezletén Kocsis Árpád, az OVF helyettese pedig a Pénzügyminisztérium állásfoglalását tolmácsolta, mely ellenezte a bajai helyszínt. „Elsősorban azért, mert nincs Baja környékén megfelelő tudományos kutató intézet amely olyan bázist adna mint például Szarvason.” (OVF 1962b). A fentiekben már leírtuk, hogy

Dégen Imre a felsőfokú technikum létrehozásával nem a tudományos intézetek számát akarta gyarapítani.

Az OVF első embere végig a bajai helyszín mellett érvelt. Ebben az elképzelésében Kiss György, az ADUVIZIG vezetője mindvégig támogatta Dégen Imrét (Dr. Halász Rudolf szóbeli közlése 2024.). A bajai helyszín már 1961 nyarán zöld utat kapott. Az OVF, a Művelődésügyi Minisztérium, a megyei és városi Párt és tanácsai szervek vezetői és az ADUVIZIG közösen már ekkor kezdték meg a tárgyalásukat abból a célból, hogy a megszervezendő két vízügyi intézmény, a szakközépiskola és a felsőfokú vízügyi technikum Bajára kerüljön (Vukovár 1963, Pump 1964). Polinszky Károly művelődésügyi miniszterhelyettes 1971. március 11-én megtartott főiskolai avatóünnepségén pedig köszönetét fejezte ki a jogelőd Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikumot segítő szervezeteknek. A miniszterhelyettes egyrészt Baja Város Pártbizottságának és a Városi Tanácsnak köszönte meg a segítséget, másrészt az ADUVIZIG szerepét méltatta, „amely kezdettől fogva támogatta, eszközeinek rendelkezésre bocsátásával segítette az oktatás kibontakozását, majd a későbbiekben is hatékonyan támogatta az intézmény fejlesztését. A kölcsönös együttműködés szép példáját bizonyítja az intézmény és a vízügyi igazgatóság között megkötött szocialista szerződés” (N.n. 1971).

Vukovár Attila, a már idézett 1963-as kéziratos feljegyzésében is az ADUVIZIG szerepét hangsúlyozta: „A Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikum önálló intézménye az Országos Vízügyi Főigazgatóságnak. Ebből kifolyólag, bár a Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikum független a vízügyi igazgatóságtól, de a kezdeti időben nagymértékben támaszkodik elhelyezési, szervezési és egyéb kérdésekben az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóságra. Szívesen tesszünk eleget ennek a segítségnyújtásnak, még akkor is, ha esetenként ez problémát is jelent számunkra, mert igazgatóságnak számít elsősorban az ott végzett szaktechnikusokra.” (Vukovár 1963). A bajai vízügyi igazgatóság mérnökei révén bekapcsolódott az oktatásba is, az igazgatói feladatokat pedig Czédli György kinevezéséig Vukovár Attila, az ADUVIZIG főmérnöke gyakorolta.

Kocsis Árpád az OVF főigazgató-helyettese és dr. Kertai Ede osztályvezető Kiss Györgynek címzett levelei is azt bizonyítják, hogy Kiss György bajai vízügyi igazgatót 1962 tavaszán és nyarán bevonták az operatív döntésekbe is (Kocsis 1962, Kertai 1962b). A felsőfokú vízügyi technikum és kollégium elhelyezésével kapcsolatos megbeszélésre és az oktatást előkészítő tantervi bizottság ülésére egyaránt meghívták a bajai igazgatót (Kocsis 1962, Kertai 1962b). Az első megbeszélésre Kiss György Knézy Pál főmérnököt, míg a tantervi bizottság ülésére Vukovár Attilát delegálta. Knézy a megbeszélésről az alábbiakat jegyezte fel: „A megbeszélés eredményeként az OVF 'a bajai vízügyi szakoktatás tárgyi előfeltételeinek biztosítása céljából' 2 millió Ft-ot átutal a megyei tanácshoz. Ennek fejében a tanács a Deák F. u. közp. iskola nagypületére emeleteket épít és 962 december 31-ig a Deák F. u. 11. kis épületét átadja a VIZIG-nek. 962 őszén a felsőfokú iskola 35 fő kerettel levelező módon indul” (Knézy 1962). Vukovár Attila pedig csupán annyit jegyzett fel, hogy részt vett a megbeszélésen és a szükséges intézkedésekről írásbeli utasítást fog kapni az OVF-től (Vukovár 1962).

A megfelelő épület hiánya több éven keresztül nehézséget jelentett. 1962 őszén a levelező oktatás, két szakon, meghívott előadókkal még Budapesten folyt (Szlávik 2022). Csak 1963-ban értek meg a feltételek, hogy ideiglenes jelleggel beinduljon a képzés Baján, és az új épület használatba vételére is csak 1965 szeptemberében került sor. A hallgatói férőhely hiánya a kezdeti időszakban nehezítette az oktatás zavartalan működését. 1964 szeptemberében az új első évfolyam a tanulmányait átmenetileg Siófokon kezdte meg (Szlávik 2022). Az ADUVIZIG a felsőfokú vízügyi szakoktatás beindítását nemcsak a Deák Ferenc utcai régi iskolai épületrész megépítésével támogatta, de 1964-ben a Deák Ferenc zsílip épületeiben a levelező hallgatók elszállásolásával is segítette a képzést (Faludy 1987).

Az 1960-as évek elején a képzés beindítását a tanárhiány is akadályozta. Így az egyik legégetőbb kérdés az oktatói állások betöltése volt, ahogyan azt Czédli György igazgató Kertai Ede főosztályvezetőnek írt 1964. április 29-i leveléből megtudjuk (Czédli 1964b). Az oktatói utánpótlást helyi szakemberek hiányában budapesti mérnök oktatókkal lehetett csak pótolni. Nekik viszont vonzó feltételeket, mindenekelőtt lakhatást kellett biztosítani (Czédli 1964b). A bajai vízügyi igazgatóság a szolgálati lakások építésében is partner volt. Az 1963-ban az OVF által nyújtott beruházási hitelkeretből a Martinovics utca 4/a szám alatt a szolgálati lakások céljára építtetett 12 lakásból 6-ban a vízügyi igazgatóság dolgozói, míg 6-ban a Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikum oktatói laktak. 1964-ben a Pázmány u. 1/b. szám alatt újabb 12 lakás épült, mely szintén paritásos alapon lett szétosztva a két intézmény között, - tudjuk meg a két vezető Bács-Kiskun Megyei Tanács V.B. Igazgatási Osztályának a szolgálati lakások bejelentése tárgyában írt 1965. november 30-i leveléből (Czédli és Kiss 1965). Kiss György és Czédli György szervezőmunkájának eredményeként az OVF anyagi támogatásával tanszékvezetők és felsőfokú technikai oktatók juthattak így szolgálati lakáshoz.

AZ OVF SZAKEMBEREI ÉS AZ OKTATÁS BEINDÍTÁSA

Az OVF a vízügyi ágazat intézményvezetőit időben tájékoztatta a beiskolázás lehetőségéről (OVF 1962a).

Az NKE Víz tudományi Karán őrzött levéltári anyagok értékes irategyüttese a vízügyi szervektől érkezett beiskolázási javaslatok, melyek azt bizonyítják, hogy a vízügyi vállalatok és igazgatóságok támogatták dolgozóik továbbtanulását. A Közép-Dunavölgyi Vízügyi Igazgatóság személyzeti vezetője 9 munkatársának kérte a felvételi kérelmét (KDVVIZIG 1962). A Veszprém Megyei Víz- és Csatornamű Vállalat 8 jelentkező felvételi anyagát küldte el az ADUVIZIG vezetőségének (Veszprém Megyei Víz- és Csatornamű Vállalat 1962). A Vízügyi Tervező Iroda 17, a Vízügyi Építő Vállalat 18 munkatársának beiskolázását indította el (VIZITERV 1962, VIZÉP 1962). Vezse Sándor, az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság igazgatója a bajai levelező tagozatra 12 munkatársának beiskolázását kezdeményezte (ÉMVIZIG 1963). A vállalati névsor korántsem teljes. A Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság (TIVIZIG 1962), a FOKA (FOKA 1962), a VITUKI (VITUKI 1962), a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság (FETIVIZIG 1962) és más vízügyi szervek is patronálták munkatársaik szaktechnikai képzését (Vízügyi vállalatok n.a., ATIVIZIG 1962). A magas létszámú jelentkezési igény egyrészt rámutat a vízügyi ágazat szervezetségére, másrészt a műszaki-vízügyi középkáder utánpótlás égető szükségletére.

A képzés folyamatos szakmai kontrollját Kertai Ede és Wisnovszky Iván biztosították. Dégen Imre nem ismerte Vukovár Attila vízügyes főmérnököt, tudjuk meg az OVF főosztályvezetői értekezleti jegyzőkönyvéből. Ugyanakkor munkatársai véleményét meghallgatva átmenetileg a bajai főmérnököt bízta meg az intézmény vezetésével.

Az OVF támogatta az eszközbeszerzéseket is. 1966 decemberében Babós Károly a gyakorlati hidrogeodéziai oktatáshoz 7 db. kézi szorzó számológép beszerzésével keverte meg Wisnovszkyt. „Ma a geodéziai gyakorlatban a logaritmussal való sokszögvonál-számítás egyre háttérbe szorult.” – indokolta meg a kérést (Babós 1966). A 16-20 fős tanulócsoportokhoz a számológéppel történő sokszögvonál számításához legalább minden második hallgatóra kell jutnia egy gépnek.

Wisnovszky Iván módszertani tanácsokkal is segítette a képzést. 1966. február 24-én meglátogatta az Alaptárgyi Tanszéket és dicsérte a tanszék „didaktikai téren való fejlődését és nívóját.” – tudjuk meg az Alaptárgyi Tanszék 1966. március 3-i tanszéki értekezleti jegyzőkönyvéből (Alaptárgyi Tanszék 1966). A márciusi tanszéki értekezlet első napirendje a didaktikai kérdésekkel foglalkozott. A tanszék didaktikai felelősének feladatkörét Babós Károly tanszékvezető dolgozta ki.

A tanszékvezető által kijelölt módszertani/didaktikai irányelvek a feladatok alapos végiggondolására utalnak. Az oktatóknak követniük kellett az oktatás tudományágának fejlődését és figyelemmel kellett kísérniük az oktatási folyóiratokat is. A feldolgozott irodalom összeállításánál a tudományosság, a hallgatói tudatosság és aktivitás, a szemléletesség, az elmélet és gyakorlat kapcsolatának, az oktatás rendszerességének, az ismeretek tartós

elsajátításának elvét, az érthetőség szempontjait és a közösségi elvet kellett figyelembe venni. Az elmélet és gyakorlat összhangjának a teljesítményképes tudás átadását kellett szolgálnia. A didaktikai szempontok következetes végig gondolása Wisnovszky Iván intenciói szerint történt. A szakmai felügyeletet ellátó vízügyi főhatóság oktatási szakembere révén gondos gazdaként felügyelte az oktatómunka színvonalát is.

ZÁRÓGONDOLAT

Dégen Imre az 1960-as évek elején a műszaki-vízügyi káderutánpótlást az akkori technikai képzési keretben nem látta biztosítottak.

Nemcsak a vízügyi szervezet, de a Tanácsok és mezőgazdasági nagyüzemek számára sem volt biztosított a megfelelő tudás és képzettségű szakember és a vízügyi ágazat a vízgazdálkodási társulatokat sem tudta megfelelő képzettségű középfokú szakemberekkel ellátni. Ezért a művelt (érettségizett) vízmesterek szakközépiskolai keretben történő képzésének, valamint a Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikumban a leendő vezető középkáderek palérozásának fontos szerep jutott.

Dégen Imre érdeme nem csupán az, hogy az 1961-es nagy oktatás reformfolyamatot, a felsőfokú technikumok létrejöttét a vízügyi ágazat szolgálatába tudta állítani, de elérte azt, hogy a Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikum alapításában az OVF kulcsszerepet játsszon. Szakembereire támaszkodva Dégen Imre gondos „gazdája” volt a Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikumnak. A koncepció kidolgozásában, a helyszín biztosításában, a beiskolázásban, a képzés beindításában vagy az eszközbeszerzésekben a felügyeleti szerv hiánypótló szerepet játszott.

A közlemény a 2024. november 12-én a Nemzeti Közszerológiai Egyetem Vízstudományi Kar „Mozaikok a Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikum történetéből (alapítás és a kezdet)” című ALUMNI szimpóziumon elhangzott előadás szerkesztett és kibővített változata. Az írás a Nemzeti Közszerológiai Egyetem Vízstudományi Karán folytatott történeti kutatáshoz kapcsolódik. A kutatást a Nemzeti Közszerológiai Egyetem támogatja.

IRODALOMJEGYZÉK

- Alaptárgyi Tanszék (1966).* Tanszéki értekezéslet jegyzőkönyve. 1966. III. 2. NKE VTK VIII. 91. 14. d.
- ATIVIZIG (1962).* Az Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság 1962. augusztus 3-ki keltezésű Sz-377/1962. sz. levele az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóságnak „Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikumra való jelentkezési lapok megküldése” tárgyában. NKE VTK VIII. 91. 1. d.
- Babós K. (1966).* Babós Károly 1966. december 5-i levele Wisnovszky Ivánnak. NKE VTK VIII. 91. 14. d.
- Czédli Gy. (1964a).* A Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikumról. Vízgazdálkodás. 4. évf. 3. sz. pp. 74-78.
- Czédli Gy. (1964b).* Czédli György 1964. április 29-i levele Kertai Edének. NKE VTK VIII. 91. 46. d.
- Czédli Gy. és Kiss Gy. (1965).* Czédli György és Kiss György 1965. november 30-án „Szolgálati lakások bejelentése” tárgyban írt levele a Bács-Kiskun Megyei Tanács V.B. Igazgatási Osztályának. NKE VTK VIII. 91. 46. d.)

Czédli Gy., Kubatov J. (1970). Felsőfokú vízügyi szakemberképzés Baján. Vízgazdálkodás. 1970. 08.01. 4. sz. pp. 146-147.

Dóka K. (1980). A magyarországi vízmesterképzés múltjából. Vízügyi Közlemények, 62. évf. 1. füzet. pp. 97-108.

dr. Halász Rudolf (2024.) Szóbeli közlés Baja, 2024. június 14.

dr. Nagy Sándor (2025). Szóbeli közlés, Szolnok, 2025. február 15.

ÉMVIZIG (1963). Az Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság 1962. augusztus 7-i keltezésű 79/Sz/1962. számú levele az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóságnak „Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikumba jelentkezők anyagának megküldése” tárgyában. NKE VTK VIII. 91. 1. d.

Faludy G. (szerk) (1987). Huszonöt éves a vízgazdálkodási üzem-mérnök-képzés. A Pollack Mihály Műszaki Főiskola Vízgazdálkodási Intézet évkönyve 1962-1987. Vízügyi Dokumentációs Szolgáltató Leányvállalat.

Fejér L. (2019). A Magyar Hidrológiai Társaság kitüntetettjei. Magyar Hidrológiai Társaság. pp. 93-94.

Fejér L. (2020). Két 110 éve született mérnök – Mosonyi Emil és Dégen Imre. <https://dev.mernokvagyok.hu/ket-110-eve-szulett-mernok-mosonyi-emil-es-degen-imre/> (letöltés: 2024. 12. 29.)

FETIVIZIG (1962). A Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság 1962. augusztus 6-ki keltezésű 1869/7 62. számú levele az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság vezetőjének „Felvételi kérelmek megküldése” tárgyában. NKE VTK VIII. 91. 1. d.

FOKA (1962). A Folyamszabályozó és Kavicskotró Vállalat 1962. augusztus 8-ki keltezésű 814/1962. és 816/1962. ikt. számú levelei az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóságnak. NKE VTK VIII. 91. 1. d.

Ijjas I. (2019). Az integrált vízgazdálkodás. A hidroinformatika születése – európai és globális integráció. Typotex, Budapest. ISBN 978 963 493 063 1. p. 415.

KDVVIZIG (1962). A Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság 1962. aug. 7-i keltezésű Sz-112/1962. ügyirat-számú levele az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóságnak. NKE VTK VIII. 91. 1. d.

Kertai E. (1962a). A vízügyi szakoktatás új intézményei. Vízgazdálkodás 1962. 06.01. 2. sz. p. 42.

Kertai E. (1962b). dr. Kertai Ede 1962. június 13-i levele Kiss Györgynek. KVL XXIV. 52.a. ADUVIZIG Iktatott iratok. 82 126/1962.

Knézy P. (1962). Knézy Pál főmérnök megbízása és feljegyzése. KVL XXIV. 52.a. ADUVIZIG Iktatott iratok 54/23.

Kocsis Á. (1962). Kocsis Árpád 1962. május 4-i levele Kiss Györgynek. KVL XXIV. 52. a. ADUVIZIG Iktatott iratok. 560/1962. K.

N.n. (1971). Főiskolai avatóünnepség Baján. Vízgazdálkodás 1971. március-április. 2. sz. pp. 41-47.

OVF (1962a). 1080 - sz- 1962. OVF tájékoztató. Tájékoztató a bajai Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikumról. KVL XXIV.52.a. ADUVIZIG iktatott iratok 1763/1962.

OVF (1962b). Az OVF 1962. június 19-i főosztályvezetői értekezletének jegyzőkönyve. KVL XIX. 5. c. OVF Iktatott iratok.

Pritz P. (2016). Személyiség és történelem. In.: A relativizálás elfogadhatatlansága Hazánk és a nagyvilág Újabb tanulmányok. Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság. pp. 149 – 161.

Pump J. (1964). Fogalmazvány. Az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság működésének tájékoztatója. Kézirat.

Szlávik L. (2022). A bajai vízügyi felsőoktatás 60 éve (1962-2022). A Nemzeti Közszerződési Egyetem Víz tudományi Kar kiadványa. Felelős kiadó: Dr. Bíró Tibor dékán.

Simó Domokos (2024). Szóbeli közlés, Baja, 2024. szeptember 18.

Tanai A. (2020). A vízügyi szakképzés múltja – A kassai vízmesteriskola. Vízmérce. https://vizmerce.blog.hu/2020/12/11/a_vizugyi_szakkepzes_multja_a_kassai_vizmesteriskola, (letöltés: 2024. 11.03.)

TIVIZIG (1962). A Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság 1962. július 30-ki keltezésű 801/1/1962. ügyiratszámú levele az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság személyzeti vezetőjének „Felsőfokú Vízgazdálkodási technikai jelentkezések” tárgyában. NKE VTK VIII. 91. 1. d.

Varga J., Kertai E. (1961). Előterjesztés az OVF Kollégiumához. 1961. június 12. KVL XIX. 5.a. OVF Kollégiumi ügyek iratai.

Veszprém Megyei Víz-és Csatornamű Vállalat (1962). A Veszprém Megyei Víz-és Csatornamű Vállalat 1962. augusztus 8-i keltezésű 505/1962. ügyiratszámú levele az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóságnak. NKE VTK VIII. 91. 1. d.

VITUKI (1962). Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet 1962. július 19-i keltezésű Sz. 76/1962. számú levele az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóságnak „Felsőfokú Vízgazdálkodási technikumra való felvétel” tárgyában. NKE VTK VIII. 91. 1. d.

VIZÉP (1962). A Vízügyi Építő Vállalat 1962. augusztus 7-i keltezésű 313/1962. sz. levele az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóságnak. NKE VTK VIII. 91. 1. d.

VIZITERV (1962). A Vízügyi Tervező Iroda 1962. VIII. 8-i keltezésű Sz-184/1962. sz. levele a Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikum Igazgatójának „Jelentkezések a Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikumba” tárgyban. NKE VTK VIII. 91. 1. d.

Vízügyi Kollégium (1961). A Vízügyi Kollégium 1961. június 22-i jegyzőkönyve. KVL XIX. 5.a. OVF Kollégiumi Ügyek iratai.

Vízügyi vállalatok (n.a.) Vízügyi vállalatok beiskolázással kapcsolatos levelei az ADUVIZIG vezetőségének. NKE VTK VIII. 91. 1. d.

Vukovary A. (1962). Vukovary Attila 1962. június 19-i feljegyzése. KVL XXIV. 52.a. ADUVIZIG Iktatott iratok 54/20.

Vukovary A. (1963). Vízügyi Igazgatóság és a vízügyi szakmai oktatás kapcsolata. Kézirat.

Wisnovszky I. (1969). A vízügyi szakközépiskolai oktatás. Vízgazdálkodás 1969. 08. 01. 4. sz. pp. 117-120.

A SZERZŐ

ALBERT GÁBOR történész, 2003-ban fejezte be PhD doktori tanulmányait az ELTE BTK XIX-XX. századi Magyar Történeti Doktori Iskolában, 2016-ban Egerben habilitált neveléstudományokból. A Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Kar tudományos főmunkatársa, a Fekete Gyula Intézménytörténeti Kutatási Program és Intézménytörténeti Kutatócsoport vezetője. A Nemzeti Közszerződési Egyetem Egyetemi Levéltár és Ludovika Gyűjtemény kutatójaként a Víz tudományi Karon a Kar jogelőd intézményeinek komplex történeti feltárását végzi. Kutatási területe: agrárszakoktatás-történet, vízügytörténet, intézménytörténet. 2023-tól tagja a Magyar Hidrológiai Társaságnak.